Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg i 1970'erne - et studie i partipolitisk samarbejde og konflikt i arbejderbevægelsen[1]

Erik Christensen

1. Indledende probemformuleringer[2]

Et meget tæt samvirke mellem fagbevægelsen og Socialdemokratiet har altid været et meget karakteristisk træk ved dansk arbejderbevægelse. I 1970'erne skete der imidlertid en stigende, åbenlys partipolitisering af den faglige kamp som følge af, at de tre venstrefløjspartier, SF, DKP, og VS, gjorde sig stærkere gældende i fagbevægelsen. Socialdemokratiet forsøgte heroverfor at fastholde sin »eneret« på fagbevægelsen, hvilket fik 1970'erne til på nogle områder at minde om 1930'erne og slutningen af 1940'erne, hvor der også skete en opblussen af den partipolitiske kamp i fagbevægelsen mellem socialdemokrater og kommunister.

Hvorfor konkurrerer politiske partier om indflydelse i fagbevægelsen? Normalt opfattes politiske partier i vort politiske system som valgorganisationer eller folketingspartier, der søger at vinde og bevare magtpositioner i statsapparatet igennem forskellige former for valg. Her vil politiske partier imidlertid blive set som nogle organisationer, der optræder på forskellige politiske scener i samfundet (eksempler: Den parlamentariske scene, fagbevægelsesscenen, scenen for sociale bevægelser, en kommunalpolitisk scene og en statsadministrativ scene), og jeg vil opfatte et politisk parti som værende et arbejderparti, hvis det har en vis tilknytning til arbejderklassen og søger at opnå indflydelse og magtpositioner samt påvirke bevidsthedsudviklingen i sociale bevægelser, fagbevægelsen og andre interesseorganisationer tilknyttet arbejderklassen, samt parlament og statsapparat med henblik på at bevare eller ændre magtstrukturen på disse felter.

Overordnet søger alle politiske partier i vort politiske system i så høj grad som muligt autoritativt at træffe beslutninger om værdiernes fordeling i samfundet i overensstemmelse med partiets værdisystem. Herindenfor har partierne særlige mål med deres aktiviteter på de forskellige politiske scener, der kan ses som midler for opnåelse af det overordnede mål, og hvor sammenkædningen af disse mål er forskellig i de forskellige partier. På den parlamentariske scene er de generelle mål: 1. Stemmemaksimering og 2. Maksimering af

den parlamentariske indflydelse, og på fagbevægelsesscenen antages målene at være: 1. At udforme og udmønte en faglig politik. 2. At maksimere indflydelsen i fagbevægelsen, hvilket sker ved bestræbelser på a. At få valgt kandidater til faglige tillidsposter. b. At skaffe partiet økonomiske ressourcer. c. At påvirke de politiske standpunkter i fagbevægelsen efter partiets faglige politik. d. At hverve nye medlemmer. Arbejderpartierne adskiller sig i forhold til hinanden ved en forskellig langsigtet målsætning, der bl.a. viser sig ved, dels en forskellig prioritering af de forskellige midler til at maksimere deres indflydelse i fagbevægelsen, dels i en forskellig sammenkædning af de faglige mål med partiernes parlamentariske aktiviteter. I nogle partier er de faglige aktiviteter således relativt selvstændige, mens de i andre er tæt kædet sammen med og måske endda styret af de parlamentariske aktiviteter, således kan faglige aktiviteter nogle gange have som funktion at skabe vælgertilslutning, lægge pres på folketinget eller skabe tilslutning til partiets parlamentariske politik.

Den socialdemokratiske dominans i danske fagbevægelse har mange steder i fagbevægelsen dels betydet etablering af et »etpartisystem« med forskellige permanente organisatioriske bestræbelser på at holde alle andre venstrestrømninger ude fra enhver indflydelse (HIPA, AIC og socialdemokratiets faglige sekretariat) for at sikre, at alle fremtrædende tillidsposter blev besat af socialdemokrater, dels medført, at fagbevægelsen på en lang række områder har tilpasset sit arbejde efter Socialdemokratiets parlamentariske behov og virksomhed.

Dette socialdemokratiske adfærdsmønster er blevet forstærket af den kommunistiske tradition for fagligt arbejde, hvor der også i høj grad er sket en central politisk styring af den faglige virksomhed med de samme ambitioner om at blive det altdominerende parti i arbejderbevægelsen.

Man må se den socialdemokratiske praktisering af dette etpartisystem i fagbevægelsen som en væsentlig indskrænkning af det interne faglige demokrati, og det illustrere samtidig Socialdemokratiets modsætningfyldte demokratiopfattelse.

Medlemsdemokratiet i fagbevægelsen er dels bestemt af en række indre organisatoriske forhold (bl.a. lovene), dels af en række ydre begrænsninger bl.a. lovgivning og aftaler med arbejdsgiverne, hvor den socialdemokratiske partimæssige tilknytning og styring af fagbevægelsen er et element, der er med til at forstærke fagbevægelsens oligarkiske karakter (karakter af et fåmandsvælde).

Hvor Socialdemokratiet på det parlamentariske plan er tilhænger af ideen om »det samarbejdende folkestyre«, der altid har indebåret en respekt og hensyntagen til andre politiske partier og især til de borgerlige politiske partier, har man altid været uforsonlig overfor andre politiske partier og bredere strømninger internt i fagbevægelsen. Fagbevægelsen er blevet betragtet som Socialdemokratiets »naturlige ejendom«, og man har altid forsvaret det som

en sådan institution, uanset hvad men ellers måtte mene om medlemsdemokrati i fagbevægelsen.

I denne artikel vil jeg specielt fokusere på det samarbejds- og konkurrencemønster mellem afbejderpartierne om magt og indflydelse i Arbejdernes Fællesorganisation i en af landets store provinsbyer, Aalborg. Hvorfor blev fællesorganisationerne genstand for politisk magtkamp i denne periode? og Hvorfor påkalder udviklingen i den aalbogensiske fællesorganisation særlig interesse?

Fællesorganisationer er sammenslutninger af lokale fagforeninger til varetagelse af fælles faglige og politiske interesser. De havde en central placering i den faglige kamp i fagbevægelsens barndom, mens deres funktioner blev væsentligt reduceret, da forbundende blev hovedstrukturen i den samlede fagbevægelses opbygning.

I 1970'erne nedsatte LO som følge af kommunalreformen et udvalg, der skulle se på fællesorganisationernes fremtidige struktur og arbejderopgaver for at aktivisere fællesorganisationerne og fremlægge forslag om ændring i deres placering i det faglige arbejde. Man udarbejdede en betænkning, der blev forelagt på LO's kongres i 1971, hvor man bl.a. henstillede, at fagforbundene i højere grad sluttede op om fællesorganisationernes arbejde, at der blev skabt større og mere effektive enheder, samt at man begyndte at danne amtsorganlisationer og fællesorganisationer, hvor de ikke fandtes.

Opprioritering af det faglige arbejde i fællesorganisationerne betød samtidig, at arbejderpartiernes - specielt venstrefløjspartiernes - opmærksomhed og interesse for disse organisationer steg, hvorfor de blev arenaer for den politiske kamp og konkurrence mellem arbejderpartierne. Traditionelt har der bestået et tæt samvirke mellem langt de fleste fællesorganisationer og de lokale partiforeninger i Socialdemokratiet dels i form af en gensidig repræsentation i hinandens bestyrelser, dels ved at fællesorganisationerne har været sikret en vis indflydelse på den socialdemokratiske kommunalpolitik ved mange steder at være sikret bestemte pladser ved opstilling af socialdemokratiske byrådskandidater.

Hvorledes udspillede den politiske kamp og konkurrence mellem arbejderpartierne sig i Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg i denne periode? Når det spørgsmål påkalder sig særlig interesse ud over den rent lokalhistoriske, hænger det sammen med, at samarbejds- og konfliktmønstret mellem de tre ældre arbejderpartier (Socialdemokratiet, SF og DKP) i midten af 1970'erne fik en noget anden form end i København og andre store provinsbyer, idet man indenfor fællesorganisationens rækker så udfoldet et samarbejde mellem de tre arbejderpartier, som var ret usædvanlig i forhold til den landsmæssige tendens.

I offentligheden viste dette samarbejde sig mest tydeligt 1. maj, hvor fællesorganisationen i Aalborg i modsætning til alle andre større danske provins-

Fællesorganisationens 1. maj demonstration i 1976.

byer var arrangør af en stor fælles 1. maj demonstration med talere fra det tre arbejderpartier, ved folketingsvalg, hvor fællesorganisationen rykkede store annoncer ind i aviserne med parolen: »Danmark skal ikke regeres udenom fagbevægelsen. Stem på et af de tre arbejderpartier, SD, SF, eller DKP«, og

ved politiske kriseforlig eller indgreb i overenskomstforhandlingerne, hvor fællesorganisationen stod som arrangør af protestdemonstrationer.

Hvad var den historiske baggrund for dette samarbejde? Hvori bestod det, og hvor omfattende var dette samarbejde rent faktisk? Hvor harmonisk var samarbejdet? Var der under samarbejdets ydre overflade dybe konflikter? Og hvorfor blev samarbejdet nedtonet sidst i 1970'erne og afløst af mere åbenlyse konflikter mellem arbejderpartierne som i det øvrige land? Det er nogle af de spørgsmål jeg i det følgende vil forsøge at belyse og besvare.

II. Den etablerede venstrefløjs voksende indflydelse og socialdemokratisk svækkelse 1969-73

Da fællesorganisationernes betydning steg i begyndelsen af 1970'erne, kunne man på landsplan se, at DKP og SF forsøgte at bryde det socialdemokratiske monopol på fællesorganisationerne og få skabt lighed mellem arbejderpartierne, således at alle partier blev repræsenteret i fællesorganisationerne. I efteråret 1971 oplevede man et gennembrud for disse bestræbelser, idet det lykkedes både DKP og SF med overvældende flertal på fællesorganisationens repræsentantskabsmøde i København at få tildelt en observatørpost i FO's FU i lighed med Socialdemokratiet. Denne ændring i landets største fællesorganisation, hvor modstanden mod kommunister og andre venstreorienterede tidligere havde været meget stor, bevirkede, at både DKP og SF i den følgende tid satsede kraftigt på at vinde frem i andre fællesorganisationer i landet.[3]

1. Fællesorganisationens struktur og arbejderpartiernes repræsentation

I Aalborg havde arbejdsmændenes afd. Fabrik (der var kommunistisk ledet - Robert Høfler formand) allerede i efteråret 69 i fællesorganisationen foreslået vedtægterne for fællesorganisationen ændret, således at Socialdemokratiets særlige repræsentationsret i form af de socialdemokratiske byrådsmedlemmers og redaktøren for A-pressens deltagelse i fællesbestyrelsesmøderne blev strøget[4]. Det blev imidlertid aldrig vedtaget, men da hele Arbejdsmændenes Fællesledelse, der repræsenterede en betragtelig del af den aalborgensiske fagbevægelse, truede med at melde sig ud af fællesorganisationen, hvis lovene ikke blev ændret under en eller anden form, blev et lovrevisionsarbejde sat igang,[5] der resulterede i, at lovene blev ændret i efteråret 1971.[6] Ved denne lovændring blev det tidligere fællesbestyrelsesmøde som højeste organ for fællesorganisationene erstattet af et repræsentantskab, hvor medlemsorgani-

sationerne var repræsenteret ved deres formand eller næstformand samt af 1 repræsentant for hver 100 medlemmer indtil 1000 medlemmer og derefter 1. repræsentant for hver 200 medlemmer, hvilket betød en vis demokratisering af fællesorganisationen. Derimod beholdt Socialdemokratiet sin særstilling i organisationen, idet »formanden for Arbejderpartiet, den af arbejderne valgte borgmester, samt redaktøren for den socialdemokratiske presse« automatisk fik sæde i forretningsudvalget for fællesorganisationen med fuld stemmeret på linie med de på repræsentantskabsmødet 10 valgte medlemmer. Andre automatiske medlemmer af forretningsudvalget var formanden for Arbejdsmændenes Fællesledelse og formanden for Byggefagenes Samvirke.

Men til repræsentantskabsmøderne fik »de nuværende arbejderpartiers valgte byrådsmedlemmer« dog adgang uden stemmeret. Det var på det tidspunkt kun Socialdemokratiet og SF. Repræsentantskabet udgjorde ialt en forsamling på 250-300 mennesker.

Selvom det altså ikke lykkedes ad den formelle lovændringsvej for den etablerede venstrefløj (DKP og SF) at opnå en formel ligestilling med Socialdemokratiet, lykkedes det alligevel venstrefløjen i de kommende år at opnå betydelig indflydelse i fællesorganisationen i Aalborg.

Allerede i 1969 kan man se af referater af fællesbestyrelsesmøderne, at DKP'ere og SF'ere var ivrige debatdeltagere på disse møder, og at DKP'erne forsøgte af få indvalgt nogle af deres folk i forretningsudvalget (Robert Høfler, formand for afd. Fabrik) dog langt fra med held.[7] Men en enkelt DKP'er havde dog sæde i FU, men ad anden vej. Det var Asger Ladefoged (formand for snedker-tømrerne og for Byggefagenes Samvirke), der på forhånd var sikret en plads i fællesorganisationens forretningsudvalg. Desuden blev formanden for Arbejdsmændenes Fællesledelse, Holger Larsen, der var repræsenteret på samme måde, regnet for DKP-sympatisør (og blev senere DKP-medlem).[8]

I 1971-72 kan man i Aalborg som i den øvrige del af landet rigtig begynde at spore en stigende aktivitet og politisering omkring fællesorganisationernes virksomhed. På fællesbestyrelsesmøderne og siden repræsentantskabsmøder gør venstrefløjsrepræsentanter sig stadig stærkere gældende, og i foråret 71 blev formanden for arbejdsmændene i Nr. Sundby, Niels Klitgaard (der var fremtrædende DKP'er, medlem af centralkomitteen) indvalgt i FU.[9]

2. EF-modstandens betydning for samarbejdet mellem arbejderpartierne

Samarbejdet mellem en række socialdemokratiske faglige tillidsmænd, kommunister og folkesocialister i modstanden mod fællesmarkedet i 1971-72, var uden tvivl med til at nedbryde nogle traditionelle barrierer og modsætninger i

fagbevægelsen og bane vej for SF's og DKP's større indflydelse og respekt i fagbevægelsen. Flertallet i fællesorganisationen støttede Danmarks tilslutning til EF, men der blev med udgangspunkt i fagbevægelsen allerede i marts 71 dannet en lokalkomité mod Romunionen, der siden gik ind i Folkebevægelsen mod EF, hvor fællestillidsmanden på værftet (Richard Jensen, DKP'er), formanden for Arbejdernes Fællesledelse, Holger Larsen) og en SF'er (Villy Gregersen, værftsarbejder) tegnede det faglige ansigt.[10] Dette samarbejde lagde også grunden til, at man 1. maj 1972 for første gang i mange år kunne arrangere en demonstration på tværs af politiske skillelinier foranstaltet af Arbejdsmændenes Fællesledelse og Byggefagenes Samvirke, hvor socialdemokrater imod EF som det eneste sted i landet gik sammen med venstrefløjen. Hovedparolen var Nej til EF. Talerne var Per Dich (SF), formanden for Socialdemokratisk Samfund, Hans Jørgen Christensen og Ivan Hansen (DKP), samt en repræsentant fra den norske komité mod EF.[11]
Støtten fra LO's top og Socialdemokratiets ledelse til Danmarks tilslutning til EF ved folkeafstemningen i efteråret 72 skabte stor utilfredshed i store dele af fagbevægelsen (arbejdsmændene og smedene gik også imod som forbund) og blandt socialdemokratiske medlemmer og tillidsmænd, og var helt afgjort med til at styrke venstrefløjens stilling i fagbevægelsen, og man kunne også herfra se bevidste forsøg efter folkeafstemningen på at bryde det socialdemokratiske monopol i mange fagforeninger og fællesorganisationer. I Aalborg så man det ved, at SF allerede kort efter folkeafstemningen indsendte en ansøgning om økonomisk støtte til partiet i lighed med den støtte, man i forvejen gav Socialdemokratiet. Repræsentantskabsmødet i november 72 blev også noget af en sejr for venstrefløjen, dels fik SF bevilget 500 kr., hvilket ganske vist ikke var meget, men havde stor symbolsk betydning, fordi fællesorganisationen nu indirekte anerkendte, at der fandtes mere end ét arbejderparti, dels blev formanden for malernes fagforening i byen, Robert Dahl (der var SF'er) valgt ind i FU, og kommunisten Robert Høfler opnåede en 1. suppleantpost. Forretningsudvalget havde nu en ret betydelig venstrefløj og var tværpolitisk sammensat med repræsentanter fra 3 arbejderpartier.[12]

3. Aktivitetsudvidelse og venstrefløjens styrkelse

Umiddelbart synes venstrefløjens stadig stærkere repræsentation i FU at have medført en betydelig aktivitetsudvidelse, idet en række nye opgaver blev taget op, hvor de nyvalgte venstrefløjsfolk var initiativtagere. Allerede i sommeren 72 havde man således nedsat et nyt historisk udvalg under fællesorganisationen med Niels Klitgaard som formand, og i 1973 fik man et ØD- og et universitetsudvalg med Robert Dahl som formand. Det er ligeledes karakteristisk, at det var DKP'erne og SF'erne i FU, der foreslog, at man tog nogle miljøpro-

blemer på DAC (Dansk Andels Cement) op til behandling, samt foreslog, at man fik ændret mødeformerne i organisationen.[13]

Den mere aktive linie i fællesorganisationen efter venstrefløjens kraftige repræsentation viste sig også udadtil på forskellige måder. I foråret 73, da overenskomstforhandlingerne brød sammen, og det kom til en 3 uger lang arbejdskonflikt, afholdt fællesorganisationen på forslag fra en række arbejdspladser, således først et stort møde for samtlige tillidsmænd i byen (450 deltagere) og siden en stor demonstration i byen (med 4-5000 deltagere), hvor Niels Klitgaard og LO's næstformand Kaj Petersen talte.[14] Det var en ny form at markere sig på for fællesorganisationen på det tidspunkt. En anden måde det gav sig udtryk på var, at FO i foråret 73 forøgede sin støtte til Vietnam 69 til 5000 kr., hvor man tidligere kun havde givet 500 kr. [15]

På et punkt lykkedes det dog ikke venstrefløjen i FU at komme igennem, og det var med et 1. maj arrangement 1973 inden for fællesorganisationens rammer. I marts 73 foreslog Robert Dahl, støttet af formanden for Arbejdsmændenes Fællesledelse, Holger Larsen, at fællesorganisationen lavede en 1. maj demonstration med talere fra de tre arbejderpartier, der var repræsenteret i FU. Det blev imidlertid nedstemt med 8-5 af det socialdemokratiske flertal i FU, hvor kun formanden for murerne, Sigurd Kristensen, som eneste socialdemokrat støttede det.[16] Den socialdemokratiske argumentation mod det var, at man på grundlag af tidligere maj-fester var bange for et for dårligt fremmøde og vanskeligheder med på et så sent tidspunkt at kunne fremskaffe toptalere fra de tre partier. Den reelle grund var naturligvis, at det ville være et brud på den socialdemokratiske tradition med ikke at anerkende andre arbejderpartier. Da det socialdemokratiske flertal i fællesorganisationen strittede imod, gentog man succesen fra 1. maj 72, således at Arbejdsmændenes Fællesledelse og Byggefagenes Samvirke igen kom til at stå som arrangør af en enhedsdemonstration med talere fra de tre gamle arbejderpartier.[17] Denne gang lykkedes det at få DSU og Frit Forum til at støtte arrangementet, og en repræsentant fra DSU, Ib Ellemann, optrådte som socialdemokrat på talerlisten, selv om Socialdemokratiet som parti ikke ville støtte arrangementet. Herudover talte Henning Phillipsen (SF) og Jørgen Jensen (DKP).

En begivenhed, der kom til at styrke enheden og samarbejdet i fællesorganisationen var Hope-Computer sagen ved Hadsund, hvor 9 fagforeningsfolk blev anklaget for ulovligt at have holdt en virksomheds medarbejdere indespærret. I august 73 faldt byrettens dom i denne sag i Hadsund, hvor de tiltalte blev dømt. Blandt de anklagede var fællesorganisationens formand i Aalborg, formanden for Kvindeligt Arbejderforbunds afdeling i byen, Gerda Lang, formanden for afd. Fabrik, Robert Høfler og næstformanden i Nørresundby, Arne Dahl Olsen. Fællesorganisationen var derfor naturligvis fra første færd meget aktiv i mobiliseringen mod virksomheden og dommen, og var

også med til at arrangere en stor demonstration i Hadsund, hvor bl.a. LO's formand Thomas Nielsen deltog, og Niels Klitgaard var mødeleder.[18]

I efteråret 73 styrkede venstrefløjen yderligere deres poslition i fællesorganisationen. SF søgte nu ikke kun om økonomisk støtte, men ansøgte nu også om formel repræsentation i FU i lighed med Socialdemokratiet, denne ansøgning blev i første omgang henlagt og aldrig siden imødekommet.[19]

Derimod lykkedes det SF at få forhøjet sit årlige økonomiske tilskud fra 500 kr. til 1000 kr., og venstrefløjen blev betydeligt styrket i FU, idet både SF'eren Kaj Aardestrup (formand for arbejdsmændenes afdeling anlæg og bygning) og Robert Høfler blev valgt. Ved formandsvalget, hvor formanden, Gerda Lang trak sig tilbage, følte venstrefløjen sig imidlettid også så stærke, og var dog samtidig opsplittede, at både Robert Dahl og Niels Klitgaard stillede op imod socialdemokraternes kandidat, formanden for murerne, Sigurd Kristensen, der kun blev valgt med 103 stemmer mod Dahls 81 og Klitgaards 61. Her oplevede man imidlertid også det ejendommelige, at kommunisten Asger Ladefoged foreslog Sigurd Kristensen, mens formanden for Arbejdsmændenes Fællesledelse, Holger Larsen anbefalede Robert Dahl. Hvis venstrefløjen var stået sammen om en fælleskandidat, synes de her meget let at kunne have besat formandsposten. Men det synes personlige eller partipolitiske markeringer at have forhindret. Repræsentantskabsmødet blev afholdt sidst i november 73, efter at Anker Jørgensen af Erhard Jakobsen var tvunget til at udskrive folketingsvalg, hvorfor mødet blev præget af valgkampen, hvor kommunisterne var meget i offensiven og foreslog, at fællesorganisationen afholdt et valgmøde med de tre arbejderpartier. Det skete også samtidig med, at man anbefalede at stemme på et af de tre arbejderpartier.

En faktor, der uden tvivl har været med til at lette venstrefløjens fremmarch i fællesorganisationen i den periodem var SF's parlamentariske samarbejde med socialdemokraterne i det andet arbejderflertal i 1971-73. Denne faktiske anerkendelse af SF som troværdig politisk samarbejdspartner medførte uden tvivl, at det blev betydeligt sværere for mange socialdemokrater ikke også at anerkende SF som troværdig faglig samarbejdspartner. Anerkendelsen af SF fik så som videre effekt, at man også måtte anerkende DKP, ikke mindst på grund af dets stærke stilling i fagbevægelsen.

III Enhedspolitikkens storhedstid 1974-77

1. Hope-sagens betydning for enhedspolitikken

Da Hope-sagen skulle for landsretten i Aalborg i februar 74 gik fællesorganisationen for alvor ind i mobiliseringen af arbejderbevægelsen imod en dom-

Hope Computer protestdemonstrationen i Aalborg den 11. februar 1974 starter i Kjellerupgade i Aalborg.

fældelse i sagen. På initiativ af den nye formand, Sigurd Kristenen, besluttede man i januar i fællesorganisationens FU at afholde en stor demonstration i Aalborg og i tilslutning hertil et massemøde, hvor alle tre arbejderpartier skulle repræsenteres. Fra socialdemokratisk side blev der dog udtrykt nogen betænkelighed ved, at der kunne gå for meget politik i denne sag, og den måske kunne blive udnyttet af et af arbejderpartierne, man man gav dog sin tilslutning til en magtfuld markering fra fællesorganisationen[20]. Aalborg kom til at opleve en af de største demonstrationer i byens historie, (ca. 20.000 mennesker) idet mange fagforeningsfolk fra hele landet og specielt mange fra landsdelen deltog. Mødeleder var Niels Klitgaard, og forrest i demonstrationen gik DASF's formand, Ejler Sønder. Talere var den socialdemokratiske rådmand, Holger P. Nielsen, (der samtidig var medlem af FO's FU) og den kommunistiske fællestillidsmand på B&W, Erik Hansen. I den efterfølgende faglige konference for ca. 2000 faglige ledere i Aalborghallen var der tre hovedtalere, LO's formand, Thomas Nielsen, Ejler Sønder og kommunisten Jørgen Jensen fra Metal i Lyngby. Dette arrangement var bemærkelsesværdigt, fordi det var første gang i mange år (hvis der i det hele taget findes fortilfælde?), at ledende socialdemokratiske og kommunistiske fagforeningsfolk gik i aktion for en fælles sag og lavede et sådant arrangement sammen. Endvidere var det ejendommeligt, at SF ikke var repræsenteret hverken med en taler til demon-

trationen eller med en indleder til den faglige konference, skønt man i FO havde talt om at få de tre arbejderpartier repræsenteret.

Jørgen Jensens indlæg var præget af ønsket om aktionsenhed med socialdemokrater og han forsøgte at fremstille komunisterne som en respektabel samarbejdspartner. Konferencen kom imidlertid til at forløbe lidt anderledes end arrangørerne havde tænkt sig, idet den senere debat blev mere spontan og livlig end ventet, og der kom enkelte skarpe udfald mod LO-formanden. Ejendommeligt nok blev kritikken af Thomas Nielsen slet ikke omtalt i Aktuelts reportage. Dagen efter rettede Thomas Nielsen imidlertid i Aktuelt skarpe angreb mod kommunisterne og betegnede den sidste halvdel af konferencens forløb for en planlagt kommunistisk aktion, der var en stærk udfordring for fagbevægelsens socialdemokratiske tillidsmænd.

Forløbet tyder på, at man efter konferencen har besluttet at udnytte kritikken af LO-formanden til at igangsætte en større propagandaoffensiv overfor kommunisterne, idet Aktuelt i den følgende tid var præget af angreb og mistænkeliggørelse af kommunisternes arbejde i fagbevægelsen. Denne reaktion skal ses i sammenhæng med den situation Socialdemokratiet stod i efter folketingsvalget i december 73, der betød et alvorligt valgnederlag, arbejderflertallet fald og dannelsen af den borgerlige Hartling-regering, samt af DKP igen overraskende var blevet repræsenteret i folketinget. En situation med nu tre folketingsrepræsenterede arbejderpartier, SF's og DKP's synlige fremmarch i fagbevægelsen og den interne splittelse i forbindelse med EF-afstemningen, følte den socialdemokratiske top i fagbevægelsen deres dominans truet så meget, at man hurtigt efter valget etablerede et nyt fagligt apparat og indledte en storstilet modoffensiv mod venstrefløjen i fagbevægelsen, hvor angrebene på kommunisterne efter Hope-demonstrationen og -konferencen kun var et led.

I februar 74 etablerede man derfor et fagligt sekretariat i partiet, hvor man bestræbte sig på at genoprette og videreudbygge det kontaktnet, der var blevet opbygget gennem AIC, således at man i det faglige sekretariat i partikontoret fik direkte kontakter til samtlige fagforbund, partikredse, fællesorganisationer og socialdemokratiske klubber.[21] Det nye sekretariat skulle ligeledes arbejde tæt sammen med LO's afdeling for fællesorganisationer. En af de første aktioner, det nye socialdemokratiske faglige sekretariat foretog, var rettet mod fællesorganisationerne. I LO og partiets ledelse besluttede man, at ingen fællesorganisation længere ville få godkendt deres vedtægter i LO, hvis de indeholdt bestemmelser, der gav SF og DKP ligestilling med Socialdemokratiet i fællesorganisationerne. Desuden besluttede man at ville udelukkende SF og DKP fra fællesorganisationen i København ved at få nogle socialdemokratisk dominerede fagforeninger til at foreslå, at partirepræsentanterne i FO's FU skulle stryges. Aktionen mod de andre arbejderpartiers repræsentation i FO i København lykkedes. På årsmødet i april 74 blev et forslag om at udelukke par-

tierne knebent vedtaget, og det lykkedes ligeledes for socialdemokraterne udelukkende at få valgt socialdemokrater ind i bestyrelsen.

I Aalborg så man fra fællesorganisationernes side imidlertid med forundring på Thomas Nielsens korstog mod kommunisterne, og selv socialdemokraterne sagde, at de synes, at han havde »optrådt mimoseagtigt«.[22] Det endte dog med, at LO i sommeren 74 besluttede at bevilge 45.000 kr. som økonomisk støtte til Hope-arrangementet efter ansøgning fra fællesorganisationen, selvom der fra LO's side synes at have været utilfredshed med etableringen af arrangementet, hvilket fremgik af et takkebrev fra fællesorganisationen, hvori man sagde, at man var i en »særlig situation«, hvor der »ikke er megen tid til vurdering for eller imod en aktiv medvirken«, samt at LO med denne støtte ikke skulle tage det som »anledning til at tro, at vi blot skal koble os på næste gang uden at søge råd[23]). Men hvor Hope-demonstrationen og konferencen altså i landssammenhæng blev indledningen til en åben krig fra den socialdemokratiske top imod kommunisterne i fagbevægelsen, blev det lokalt i Aalborg indledningen til et intensiveret samarbejde mellem de tre arbejderpartier på en række områder.

Hvad der ikke lykkedes 1. maj 73 blev en realitet 1.maj 74, hvor fællesorganisationen for første gang stod som vært for en stor demonstration og møde med faglige talere fra de tre arbejderpartier (Knud Christensen (LO og SD), Robert Satori (SID og DKP) og Holger Foss (Bryggeriarbejderne og SF)).[24] I demonstrationen deltog ca. 3000, og Holger Foss gjorde sig specielt bemærket ved kraftige udfald mod fagbevægelsens topledelse og arbejdsretten, hvilket høstede en del bifald. Linien blev fulgt op senere i maj 74, hvor der i hele landet rejste sig en omfattende politisk strejkebølge som protest imod Hartling-regeringens forslag om en række punktafgifter, hvor Socialdemokratiet blev forsøgt inddraget i et forlig, men på grund af strejkerne holdt sig uden for det. I Aalborg rettede en deputation fra værftet forslag om, at fællesorganisationen gik foran i disse protester, og de blev støttet heri af SF'erne og DKP'erne i FU, mens socialdemokraterne var skeptiske.[25] Det endte dog med, at FO, i løbet af de 10 dage urolighederne varede, indkaldte til en demonstration og to store møder, hvoraf et var for tillidsmændene. Til demonstrationen den 14. maj kunne man samle hele 4000 mennesker på Gammeltorv, hvor der blev holdt taler af lokale faglige repræsentanter fra de tre arbejderpartier (Asger Ladefoged (DKP), Ivan Giliamsen (SD) og Erik Dybdahl Jensen (SF).

2. Første socialdemokratiske forsøg på en modoffensiv over for venstrefløjen

I det socialdemokratiske faglige sekretariat har man tydeligvis været meget bekymret over den politiske situation i fagbevægelsen i 1974 efter venstrefløj-

jens fremmarch og succes med en række arrangementer. Lederen af sekretariatet, Kjeld Arne Sørensen, afholdt derfor i august 74 et møde i Aalborg med en udvalgt kreds fra Socialdemokratiet, fagbevægelsen og fællesorganisationen om det faglige sekretariats opgaver, og om hvordan man kunne standse

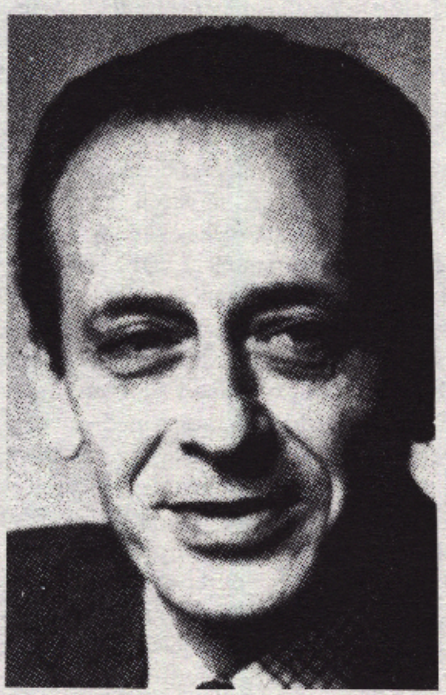

Kjeld Arne Sørensen, leder af AIC 1968-73 (Arbejderbevægelsens Informations Central), siden 1974 leder af Socialdemokratiets faglige sekretariat.

venstrefløjens fremmarch i den aalborgensiske fagbevægelse.[26] K.A.S. gjorde her rede for planerne om at reorganisere de tidligere AIC-klubber, og sagde, at et af de største problemer for socialdemokraterne var, at »vore folk bliver væk fra talerstolen«, og en socialdemokratisk tillidsmand, sagde, at det i øjeblikket »ikke er populært at træde frem som socialdemokrat på arbejdspladserne«, hvorfor man måtte give tillidsmændene en bedre uddannelse. Formanden for FO, Sigurd Kristensen deltog også i mødet, og sagde, at socialdemokrater må »vise initiativ i bestemte situationer« for at klare sig over for venstrefløjen og beklagede, at mødet i Aalborg-hallen i forbindelse med Hope-konferencen var »løbet fra socialdemokraterne«, fordi man ikke havde

været forberedt på kommunisternes optræden. SK gjorde endvidere opmærksom på det kommunikationsproblem mellem parti og fagbevægelse, som altid ville være der, når en eksplosiv udvikling opstod: »Et hastemøde i FO bliver indkaldt til næste dags formiddag kl. 11. En delegation fra en større arbejdsplads møder op, og forlanger et protestmøde samme dags eftermiddag kl. 18 på Gammeltorv. I største hast arrangeres højtalervogne, og der møder 2000 mennesker, som har nedlagt arbejdet. Hvis andre har planlagt dette nøje og forelægger os de fuldbyrdede kendsgerninger, må vi på stedet træffe vore afgørelser uden først at skulle holde stribevis af møder med partifæller. Hvordan kan en kontakt fungere under disse vilkår, så et harmonisk samarbejde kan sikres? Det bliver en af udvalgets største opgaver.« Der er ingen tvivl om, at SK her havde de netop overståede maj-strejker i erindring, og at han hentydede til kommunisternes organisatoriske evner og bestræbelser på at tage initiativet ved arrangering af protestmøder i faglige og politiske krisesituationer. Resultatet af mødet blev, at man ville nedsætte et snævert udvalg på 3-5 personer, der skulle udarbejde en skitse til forslag om etablering af et kontaktsystem for socialdemokratiske arbejdere til alle arbejdspladser.

Problemerne for socialdemokraterne i Aalborg med venstrefløjens fremmarch blev også berørt i Socialdemokratiets medlemsblad i Aalborg i efteråret 74, hvor man skrev, »at kommunisterne og SF kan blive en udfordring, hvis de til sidst står med hele initiativet«, og at »deres brug af begrebet »manden på gulvet« køres i dag i et bevidst forsøg på at lægge større afstand mellem medlemmer og ledelse i fagbevægelsen«.[27] Her meddelte man endvidere, at man i Socialdemokratiet i Aalborg havde oprettet et fagligt sekretariat, der i løbet af efteråret 74 afholdt nogle kontaktmøder for socialdemokratiske faglige tillidsmænd med bl.a. Anker Jørgensen og Kjeld Olesen. At FO delvis fungerede som en forlænget arm for disse aktiviteter ses af, at mødet med Anker Jørgensen blev indkaldt på FO's brevpapir.

3. Den kontrollerede enhedspolitiks fortsættelse under en vis socialdemokratisk modstand

Den stærke faglige aktivitet under den borgerlige Hartling-regering fortsatte i efteråret 74. Den socialdemokratisk dominerede fællesorganisation i København arrangerede sammen med Byggfagenes Samvirke i København, Århus Aalborg og Odense en stor demonstration den 26. november foran Christiansborg og blandt talerene var foruden socialdemokratiske og kommunistiske tillidsmænd, formændene for de tre arbejderpartier i Folketinget: Anker Jørgensen, Gert Petersen og Knud Jespersen.[28] Forud herfor diskuterede man også i FO i Aalborg, om man skulle deltage i denne demonstration, men da socialdemokraterne var meget uvillige og de økonomiske udgifter ved at sende

en række folk af sted blev stor, afholdt man sig fra at deltage i demonstrationen i København. Derimod afholdt man et folkemøde om eftermiddagen efter arbejdstid på Gammeltorv, hvor repræsentanter fra de tre arbejderpartier talte (Kaj Poulsen (SD), Villy Fuglsang (DKP) og Erik Bartolumæusen (SF)), hvor der imidlertid kun mødte ca. 800 mennesker op. Men samtidig tog 600 nordjyder fra byggefagene i særtog til København for at deltage i den københavnske demonstration.

Selv om det på forskellige måder blev tydeligt, at socialdemokraterne var ved at samle kræfter til at imødegå venstrefløjens fremmarch, gav det imidlertid kun få udmiddelbare resultater. Således bevarede venstrefløjen deres repræsentanter i FO's FU ved repræsentantskabsmødet i efteråret 74, hvorimod Holger Larsen blev væltet som formand for de kommunale arbejdsmænd, hvorfor han også måtte trække sig som formand for Arbejdsmændenes Fælleseledelse. Her lykkedes det socialdemokraterne at forhindre kommunisterne i at besætte denne post (Poul Seerup (formand for chaufførerne) 45st. over for Robert Høflers 27 st.). På fællesorganisationernes repræsentantskabsmøde i december 74 opnåede kommunisterne at få bevilget 1000 kr. på linie med SF, et beløb, der dog var beskedent i forhold til SD's bevilling, som lå på ca. 10.000 kr. Da der var udskrevet folketingsvalg, opfordrede repræsentantskabsmødet i lighed med mødet i 73 til at stemme på et af de tre arbejderpartier (A, F eller K).[29]

I maj 75 gentog man successen fra 74 ved at arrangere en demonstration i FO's regi og med talere fra de tre arbejderpartier, men i modsætning til 74 i fuld forståelse med det centrale faglige sekretariat i Socialdemokratiet, idet dette stod for aftaleindgåelsen med den socialdemokratiske faglige taler, fagforeningsforkvinde Grete Schøn, fra Kvindeligt Arbejderforbund i København.[30] De øvrige talere var Gurli Madsen (DKP) og Grete Westergaard (SF). Fra FO's side indskærpede man overfor arbejderpartierne, at der ikke måtte medbringes politiske faner, og at der ikke måtte sælges andre emblemer end FO's, for at sikre »ro i demonstrationstoget«, som man udtrykte det. Da kommunisterne imidlertid forud og under demonstrationen uddelte deres blad (Folkets Kamp), hvor man på forsiden skrev: »Med kommunisterne 1. maj - slut op«[31] og iøvrigt ikke gjorde opmærksom på, at det var en enhedsdemonstration med FO som arrangør, og den socialdemokratiske taler blev mødt med nogle mishagsytringer, medførte det nogen utilfredshed i dele af den socialdemokratiske bevægelse.[32] I et anonymt indlæg i Socialdemokratiets medlemsblad i Aalborg umiddelbart efter 1. maj 75 blev der skarpt taget afstand fra den form 1. maj demonstrationen havde fået, »det var en pinlig oplevelse«, dels fordi man mente, at venstrefløjen havde brudt aftalerne om ikke at uddele blade og sælge mærker, dels fordi den socialdemokratiske taler ikke kunne komme ordentligt til orde. Desuden mente man, at den resolution, der var blevet vedtaget på mødet, var en hån mod arbejderbevægelsen. Derfor

krævede man, at der skulle ske en urafstemning om sådanne tværpolitiske enhedsdemonstrationer blandt fagbevægelsens medlemmer, hvis sådanne arrangementer skulle gentages. At der tydeligvis inden for Socialdemokratiet fandtes en højrefløj, som var meget utilfredse med udviklingen i fællesorganisationen, fremgik også at et senere indlæg i samme blad, hvor det blev foreslået, at socialdemokrater skulle bruge samme metoder overfor kommunisterne, som de brugte over for socialdemokraterne, hvilket ville føre til, at man effektivt holdt dem ude fra næste års 1. maj arrangement.

I 1975 var der imidlertid heller ikke i SF hel tilfredshed med fællesorganisationerns 1. maj arrangement,dels fordi FO havde afslået at ville invitere VS med, da man ikke betragtede det som et arbejderparti, dels på grund af FO's optræden i forbindelse med Uniprint-konflikten, som man havde nægtet at støtte. Disse synspunkter vandt dog ikke tilslutning blandt et flertal af SF's bestyrelse, men viste at enhedspolitikken heller ikke her vandt fuld tilslutning.[33]

Denne begyndende socialdemokratiske »murren i krogene« og organisatoriske oprustning synes ikke at have nogle umiddelbare effekter FO's arbejde. Den aktivitetsudvidelse i FO, der var sket ved venstrefløjens indvalg i FO's FU fortsatte i 1975, hvor man nedsatte et arbejdsløshedsudvalg, som Robert Høfler og Arne Dahl Olsen blev de ledende kræfter i, og Robert Dahl tog initiativ til, at man ligeledes nedsatte et miljøudvalg, hvori man fik 3 repræsentanter fra NOAH med.[34] På trods af socialdemokraternes stigende frygt eller måske netop derfor, fortsatte FO med at være ret aktiv i alle faglige-politiske krisesituationer, fra socialdemokraternes side måske netop for at vise, at der ikke kun var venstrefløjen, der kunne tage initiativer. Det viste sig i marts 75, da den nye socialdemokratiske regering greb ind i overenskomstforhandlingerne efter at de var brudt sammen og ophøjede et mæglingsforslag til lov. Ved den lejlighed indkaldte man til et stort protestmøde for tillidsmænd og sendte derudover en delegation til Folketingets erhvervsudvalg for at protestere mod indgrebet.[35]

På trods af socialdemokratisk utilfredshed med enhedsarbejdet i FO lykkedes det også i både 1976 og 77 at gentage 1. maj arrangementerne men en enhedsdemonstration og talere fra de tre arbejderpartier. I 76 med Finn Thorgrimsson (SD), Holger Foss (SF) og Ole Sander (DKP) som talere.[36] I 77 med Finn Thorgrimssom (SD), Holger Foss (SF) og Anne Grete Jelstrup (DKP) som talere. I 1976 var der dog 5 socialdemokratisk dominerede fagforeninger indenfor FO (bl.a. HK, Tobak, KAF,og Metal), der nægtede at deltage i fællesdemonstrationen og i stedet for om formiddagen lavede deres egen rent socialdemokratiske demonstration.[37]

FO fortsatte også i denne periode med sine aktiviteter i faglige og politiske krisesituationer. Da det første augustforlig blev indgået i 76, lavede FO en skarp protestskrivelse mod det og sendte som tidligere en delegation til folke-

DANMARK SKAL IKKE REGERES UDENOM ARBEJDERNE

BEKEND KULØR

Den 15. februar skal du tage stilling til dette:
Skal vi skrue tiden tilbage her i landet?
Skal vi skære væk af de rettigheder, vi har sikret de ældre? De syge? Vore børns muligheder? Skal vi fortsat finde os i en kynisk, hensynsløs jord- og boligspekulation..?
Vil vi en alles krig mod alle — med de følger, det vil få?

Skal danske arbejdere fratages al indflydelse?
Skal fagbevægelsen fratages ret til at forhandle om og kæmpe for arbejdernes løn- og arbejdsvilkår, så alt bliver et diktat fra de få ..?

BEKEND KULØR

Højrekræfterne i dette land udnytter hensynsløst den situation vi er i — den situation, som de har hovedansvaret for. De handler, som om de har afskrevet de 170.000 arbejdsløse. De modsætter sig ethvert indgreb mod spekulation. De kæmper kynisk for de fås interesser — der udnytter de mange.

Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg appellerer hermed indtrængende til enhver, der læser dette:

BEKEND KULØR

Den kamp vi står i gælder vor tilværelse. Vælger du at tie, bliver du et offer. Tag klart parti mod højrekræfterne. Støt dansk fagbevægelses krav. Vi vil en samfundsplanlægning, der hindrer kriser, standser spekulation, sikrer arbejderne mod kynisk udnyttelse. Vi vil et samfund med ret til arbejde, ret til en ordentlig løn — og ret til en virkelig politisk og faglig indflydelse.

Stands højrekræfterne i tide
Danmark skal ikke regeres uden om arbejderne
Bekend kulør - stem på et af de tre arbejderpartier

A - Socialdemokratiet
F - Socialistisk Folkeparti
K - Danmarks Kommunistiske Parti

ARBEJDERNES F FÆLLESORGANISATION AALBORG

Fællesorganisationens 1. maj-plakat i 1976.

tingets politisk-økonomiske udvalg for at protestere mod forliget. Denne gang blev der også fra socialdemokratisk side udtrykt betænkelighed ved for skarpe reaktioner, således mente Holger P. Nielsen, at man skulle være forsigtige i fagbevægelsen med reaktioner, der kunne vælte regeringen. [38] På en konference i november 76, afholdt af Formandsinitiativet i København, besluttede man at gøre den 7. januar 77 til en landsdækkende aktionsdag op til indgåelsen af de nye overenskomster. I Aalborg forsøgte man også at følge den parole op ved at afholde et tillidsmandsmøde først i januar. På dette var imidlertid både socialdemokrater og kommunister meget betænkelige ved nye aktionsformer, der indebar arbejdsnedlæggelser.[39]

Rent økonomisk støttede man også en række foretagender, som det ikke var normalt i den socialdemokratisk dominerende fagbevægelse. I 1975/76 gav man således Folkebevægelsen mod EF 1000 kr., Dansk komite for Østersølandene ligeledes 1000 kr., samt Portugal-indsamlingen 500 kr.[40]

4. Modstand mod LO's amtskonsulentordning

På LO's kongres i maj 75 vedtog man at ansætte amtskonsulenter i tilknytning til amtsfællesorganisationerne. Det skete dog kun med et spinkelt flertal, fordi mange (herunder venstrefløjen) frygtede en central styring af fællesorganisationernes arbejde, idet disse konsulenter skulle udpeges af LO's forretningsudvalg. Blandt de ivrigste modstandere var fællesorganisationen i Aalborg, og i denne sag stod alle sammen. Dette skete imidlertid også i modsætning til de fleste andre fællesorganisationer i Nordjyllands amt, som var posetive over for den nye ordning, mens FO i Aalborg frygtede, at det »blev styret fra København«.[41] Da man tidligere i 70'erne skulle oprette amtsfællesorganisationen, havde fællesorganisationen i Aalborg også været betænkelig og modsat sig »overordnede organer i amtet«,[42] en modstand, som antagelig har været begrundet i, at sådanne nye organer ikke ville være til særlig stor servicemæssig hjælp for den stærkeste og største fællesorganisation i amtet, men kun kunne betyde en økonomisk byrde og måske virke stækkende på handlefriheden.

På LO-kongressen i 75 udtrykte formanden for FO, Sigurd Kristensen, modstanden således: »Vi har ikke brug for endnu et overorgan, en mand, der rejser rundt og fortæller os, hvad vi skal gøre. Det kan vi selv finde ud af«.

Amtskonsulentordningen betød en væsentlig styrkelse af LO's organisatoriske struktur og blev i forhold til den ret stærke modstand på 75-kongressen gennemført meget hurtigere end ventet, idet man allerede i 79 havde fået konsulenter i alle 14 amter.[43] Aalborg blev et af de sidste steder, man gjorde det, og det skete bl.a. først efter, at man havde været udsat for pres fra LO's side. Politisk blev den nye faglige struktur tillagt stor betydning af socialdemokraterne,idet amtskonsulenterne blev anset for at være et centralt led i skabelsen

af et tættere samarbejde mellem Socialdemokratiet og den lokale fagbevægelse.

5. Holdningen til forskellige former for arbejdskonflikter

Et udtryk for enhedspolitikken var den støtte fællesorganisationen på forskellig måde ydede til konfliktramte arbejdere i en række arbejdskonflikter, en støtte som man normalt ikke så i socialdemokratisk dominerede fællesorganisationer. Men det var dog ikke alle former for arbejdskonflikter, man ville støtte fra fællesorganisationens side.

Da 70 grafiske arbejdere strejkede og protesterede mod lukning af deres arbejdsplads, Uniprint i København i vinteren 75, opstod der spontant ikke mindre end 40 støttekomiteer over hele landet, der oplyste om denne konflikt, indsamlede penge og afholdt støttefester. I Aalborg blev der også på initiativ af VS, SF og KF nedsat en støttekomité, der arrangerede en støtteindsamling og -fest. Her forsøgte man også at få FO til at støtte dette initiativ, men det blev afvist af et enigt forretningsudvalg, fordi man mente, at der i denne organisationsform med støttekomiteer lå »en politisk udnyttelse vendt mod fagbevægelsen«. En nogenlunde tilsvarende situation opstod kort tid efter ved en strejke på Skandinavisk Tobaksvirksomhed, Skråen i april 75, hvor FO gik ind og forsøgte at mægle og også støttede arbejderne økonomisk, man hvor man samtidig tog stærkt afstand fra dannelsen af mere spontane strejkestøttekomiteer, og specielt vendte sig mod en pjece, der blev lavet af en gruppe elever fra St. Restrup Højskole, som man betragtede som »kræfter, som modarbejder fagbevægelsens aktionsenhed«.[44]

Denne holdning med at vende sig imod mere spontane fagoppotionelle aktiviteter, som netop blomstrede op i 1975, og som som regel blev støttet af forskellige små venstregrupper og i enkelte tilfælde også direkte blev initieret og ledt af sådanne, faldt helt i tråd med den landspolitiske tendens, hvor specielt Socialdemokratiet, fagbevægelsens top og kommunisterne i en række tilfælde vendte sig voldsomt mod sådanne initiativer. I beretningen fra FO 1974/75 havde man således et langt afsnit om disse »splittelseskræfter«, der blev kaldt »selvbestaltede grupper«, »kinesere« og fordømt i kraftige generelle vendinger, uden at man mere konkret oplyste om, hvori denne virksomhed bestod og forbeholdt sig til fagbevægelsens ideer og målsætning.

I modsætning til Uniprint-konflikten gik FO ind i støtten til en række andre store arbejdskampe i midten af 70'erne. I sommeren 76 var 1200 arbejdere i konflikt på Den kongelige Porcelænsfabrik i København, efter at ledelsen havde afvist et lønkrav, hvilket udløste et omfattende solidaritetsarbejde i strejkesøttekomiteer. Men i modsætning til tidligere gik nu også en række fag-

foreninger ind med kontant støtte, og en række socialdemokratisk dominerede fællesorganisationer (i Aalborg, Århus og Silkeborg) arrangerede støttefester.[45] Dette mønster gentog sig ved BT-konflikten i foråret 77, hvor fællesorganisationen igen rykkede ud med en stor solidaritetsfest i Aalborg-hallen.[46] Når disse konflikter blev støttet, hang det givetvis sammen med, at det var faglige områder, hvor kommunisterne stod stærkt, og at de ellers blev støttet af kommunistisk dominerede fagforeninger. Det var ligeledes karakteristisk, at solidaritetsarbejdet i forbindelse med BT-konflikten i alt overvejende grad blev kanaliseret og ledt ind gennem Typografforbundet, hvilket afspejlede kommunisternes syn på, hvorledes et sådant arbejde skulle organiseres i fagbevægelsen og ikke af selvstændige strejkestøttekommiteer uden formel tilknytning til fagbevægelsen, som det skete i Uniprint-konflikten.

6. Andet socialdemokratisk forsøg på en modoffensiv over for venstrefløjen

I efteråret 76 synes det faglige sekretariat i Socialdemokratiet for alvor at være begyndt at arbejde for at udelukke ikke-socialdemokraterne af FO's FU. I et brev - skrevet på FO's brevpapir - af FO's formand og en AOF-sekretær[47] til en kreds af SD's fagligere ledere, opfordrede man dem »til at få de bedst mulige valgt« på FO's repræsentantskabsmøde for at »styrke mulighederne for at gøre os stærkere gældende«. Aktionen synes imidlertid ikke at have været særlig succesfuld, idet både Robert Dahl (SF) og Robert Høfler (DKP), der var på valg, blev genvalgt. Det socialdemokratiske forsøg gentog sig imidlertid igen i efteråret 1977, hvor man foranstaltede en aktion blandt alle socialdemokratiske delegerede for kun at stemme på egne kandidater.[48] Man opfordrede denne gang alle SD's faglige ledere og delegerede til at møde op til et særligt arrangeret møde for at bestemme, hvilke socialdemokrater man skulle stemme på. På dette møde arrangeret af det faglige sekretariat besluttede man sig for at opstille 4 socialdemokratiske kandidater, hvorefter man sendte et brev til alle socialdemokratiske delegerede til repræsentantskabsmødet, hvori man kraftigt anbefalede at stemme på disse 4 kandidater, for »hvis vi ikke står sammen, risikerer vi, at de andre løber med magten«. Man understregede endvidere kraftigt kun at stemme på disse 4 og ikke opstille andre socialdemokrater, da det ville sprede stemmerne. Denne gang var man også udsat for et kraftigt pres fra den socialdemokratiske top.[49] Kort forud for repræsentantskabsmødet havde det faglige sekretariat i byen afholdt et møde med statsminister Anker Jørgensen og LO's næstformand, Knud Christensen, hvor Anker Jørgensen utvetydigt gav udtryk for modstand mod socialdemokraternes lokale samarbejde med de øvrige arbejderpartier. Han sagde direkte, at det havde »knebet med at tone rent flag over for kommunister og SF. Jeg kan godt huske annon-

cer fra valgkampen (1977). Annoncer som gav et lille stik i brystet. Der stod. De tre arbejderpartier. Jeg håber, at det nu er historie. Det er ikke intolerance over for andre, men vi skal kende vores egen værdi«. Hermed havde fagbevægelsens top og partiledelsen klart givet deres mishag til kende med enhedsarbejdet i fællesorganisationen, og man forsøgte nu for anden gang at få det standset. Repræsentantskabsmødet blev især præget af to ting, dels en debat om ungdomsarbejdet i fagbevægelsen (Faglig Ungdom kontra et mere bredt tværfagligt ungdomsarbejde under LO) og valgene til FU.[50] Faglig Ungdom i byen var tilsluttet LLO (Lærligenes Landsorganisation), der fra 1972 til 77 blev støttet af LO og betragtet som fagbevægelsens ungdomsorganisation. Da LLO imidlertid i 1974 støttede det kommunistisk dominerede Formandsinitiativ og på andre måder kritiserede LO, trak LO på sit repræsentantskabsmøde i 1976 sin anerkendelse og økonomiske støtte tilbage fra 1. januar 1977. I LO forsøgte man herefter at oprette et tværfagligt ungdomsarbejde i tilknytning til fællesorganisationerne med kontakt til et landsomfattende fagligt sekretariat i tilknytning til LO's afdeling for fællesorganisationer. Blandt socialdemokraterne i fællesorganisationens FU ville man gerne være med til at sætte et sådant arbejde igang. Da disse tanker imidlertid mødte stærk modstand hos de unge selv, og venstrefløjen i fællesorganisationen ligeledes gik imod, kom man ingen steder med disse planer. Debatten smittede imidlertid af på valgene, hvor det lykkedes at vælte Niels Klitgaard, der havde været en af drivkræfterne i enhedsarbejdet fra DKP's side, og i stedet få valgt formanden for smedene i byen, Hans Jørgen Simonsen, der blev regnet for at være højresocialdemokrat.

IV. Enhedspolitikkens sammenbrud 1978-80

1. 1. maj 1978 med to demonstrationer

De klare meldinger fra den socialdemokratiske top om, at man nu måtte til at standse enhedsarbejdet i fællesorganisationen, kunne dog ikke umiddelbart forhindre, at FO også i 1978 stod som arrangør at tværpolitik 1. maj arrangementet, men dog kun denne gang med talere fra Socialdemokratiet og DKP, idet SF var sprunget fra. Mødet blev afholdt i Aalborg-hallen og talere var formanden for Gastronomisk Forbunds Aalborg-afdeling, Erling Madsen, Carl Scharnberg, Dan Lundrup, repræsenterende de københavnske typografer og kommunisterne og næstformanden for Dansk Metal, Tage Jensen, repræsenterende Socialdemokratiet. Men herudover afholdt Socialdemokratiet et særskilt aftenmøde på Kunstmuseet, hvor så fremtrædende folk som LO-formanden, Thomas Nielsen, og arbejdsminister Svend Auken, var talere,

hvilket kan tages som udtryk for, hvor meget man satsede på at markere sin partiprofil i Aalborg.

Ved siden af disse arrangementer afholdt SF sammen med VS og KF en socialistisk enhedsdemonstration, der blev en relativ stor succes, og hvor talerne var, Horst Horster (SF), Thio Tyroll (VS) og Leif Søndergaard Andersen (KF).[51]

Når det omkring 1. maj 78 kom til et brud mellem SF og FO i Aalborg, hang det sammen med flere forhold. De to SF-repræsentanter i FO's forretningsudvalg, Robert Dahl og Kaj Aardestrup meldte sig i løbet af 1977 ud af SF på grund af den partikonflikt, der kom dels om 5 folketingsmedlemmer i 1976/77, der mente, at partiet havde forladt Aksel Larsens linie og svunget ind på en farlig venstrekurs, dels lokalt omkring Henning Phillipsens folketingskandidatur, der både havde sammenhæng med hans tilhørsforhold til de fem, men også bundede i lokal utilfredshed med hans forbindelse med SF's partiforening i Aalborg og hans økonomiske transaktioner som boligforeningsformand. I denne konflikt støttede Robert Dahl og Kaj Aardestrup Henning Phillipsen, og da han i vinteren 77 trak sig som folketingskandidat, da han ikke opnåede en topplacering på partilisten i Nordjyllands amt, meldte de sig sammen med en del af Phillipsens øvrige tilhængere ud af SF.

Forretningsudvalget i Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg ved 90 års jubilæet i 1976. Fra venstre Robert Dahl (malerne), Kaj Aardestrup (SID anlæg og bygning), Børge Christensen (bagerne), Robert Høfler (SID, fabrik), Svend Erik Mortensen (AOF, sekretær for FO), Gerda Schrøder (Kvindeligt Arbejderforbund), Sigurd Kristensen (murerne, formand for FO), Niels Klitgaard (SID, Nørresundby), Inger Kloss (tobaksarbejderne) og Asger Ladefoged (Byggefagenes Samvirke).

Dele af SF (specielt det faglige udvalg og SFU) havde desuden siden 1975 indledt et stadigt tættere samarbejde med KF og VS i byen og havde i en række situationer stillet sig kritisk over for fællesorganisationens handlinger. I efteråret 77 besluttede SF at indgå valgteknisk samarbejde med VS op til kommunalvalget i 78, noget som også blev tilbudt DKP at indgå i, men afslået af DKP. Disse forhold var med til at bevirke, at fællesorganisationen op til byrådsvalget i 78 fratog SF det årlige økonomiske tilskud, partiet havde fået siden 1972, og anbefalede over for fællesorganisationens medlemmer kun at stemme enten på Socialdemokratiet eller DKP.[52]

I 1978 kunne man imidlertid også i DKP begynde at se utilfredshed med den måde 1. maj arrangementerne havde fået i fællesorganisationen. Forud for demonstrationen i 78 anbefalede man i Folkets Kamp deltagelse, men sagde samtidig, at man »ikke har lagt skjul på, at de sidste års demonstrationer har været tamme«[53]

2. Det endelige brud trækker ud under SV-regeringen 1978-79

Den begyndende socialdemokratiske udrensning af venstrefløjsfolk fra fællesorganisationernes forretningsudvalg i efteråret 77 og bruddet med SF i forbindelse med byrådsvalget og 1. maj 78 medførte imidlertid ikke, at den hidtidige enhedspolitik på en række områder umiddelbart blev opgivet, hvilket uden tvivl hang sammen med SV-regeringens dannelse i august 78, der skabte meget stor utilfredshed i fagbevægelsen og hos mange menige socialdemokrater. SV-regeringens dannelse fremkaldte flere spontane protester, og traditionen tro indkaldte fællesorganisationen til et protestmøde for tillidsmænd i Vejgård-hallen først i september, hvor der imidlertid viste sig tydelige forskelle i fællesorganisationens ledelse om, hvorledes man videre skulle forholde sig. Venstrefløjen (bl.a. Kaj Aardestrup og Asger Ladefoged) mente, at man skulle læge op til en manifestation 3. oktober på landsplan sammen med andre dele af fagbevægelsen, mens Hans Jørgen Simonsen modsatte sig noget sådant. Det endte dog med, at man besluttede at foretage sig et eller andet, og den 3. oktober afholdt FO et protestmøde mod den nye SV-regeringen.[54]

På fællesorganisationens repræsentantskabsmøde i efteråret 78 fulgte FO's formand, Sigurd Kristensen, linien op med et meget kraftigt angreb på Socialdemokratiets regeringssamarbejde med Venstre. Sigurd Kristensen trak sig ved denne lejlighed som formand for FO efter at have beklædt denne post i 5 år, hvor enhedspolitikken havde været hovedlinien for organisationens arbejde. Han blev afløst af Frank Iversen (formand for træindustriarbejderne) og valgene til forretningsudvalget fulgte ellers linien fra sidste repræsentantskabsmøde med organiserede socialdemokratiske bestræbelser på at fortrænge

venstrefløjen, idet både Robert Dahl (ønskede ikke genvalg) og Robert Høfler fra venstrefløjen røg ud af forretningsudvalget. Derimod blev Erling Christensen (formand for elektrikerne og DKP'er) nyvalgt.[55]

Da regeringen i foråret 79 for tredje gang i træk greb ind i overenskomstforhandlingerne, reagerede fællesorganisationen i lighed med tidligere først ved at indkalde til et tillidsmandsmøde, hvor FU's protestudtalelse blev afvist og erstattet af en betydelig skrappere, og hvor det lykkedes venstrefløjen i den aalborgensiske fagbevægelse imod flertallet i fællesorganisationens forretningsudvalg, at få vedtaget at afholde en senere demonstrationsdag, hvor der blev talt meget forskelligt om indgrebet af Kaj Aardestrup og Hans Jørgen Simonsen.[56]

1. maj 79 blev også præget af modstanden mod SV-regeringen. Derfor genoptog FO traditionen med en enhedsdemonstration med talere fra de tre gamle arbejderpartier, idet SF igen besluttede at gå sammen med FO. Talere var Holder Foss (SF), formanden for HK i Aalborg H.C.Hansen, (SD) og sekretær i SID, Kaj Buch (DKP). SF's begrundelse for denne gang at vælge fællesorganisationens demonstration var, at næsten alle fagforeninger i byen sluttede op om demonstrationen, og at det var vigtigt, at FO manifesterede sin utilfredshed over for SV-regeringen. I forlængelse af mønstret fra 1978 blev der imidlertid også afholdt en alternativ socialistisk enhedsdemonstration af SFU, KF, VS (Simon Thøgern (SFU), Vibeke Sperling (KF) og Thio Tyroll (VS)).[57]

I kredse i Socialdemokratiet var der imidlertid stor utilfredshed med forløbet af 1. maj arrangementet i 79, idet specielt SF's taler, Holger Foss brugte lejligheden til at tage kraftigt afstand fra den socialdemokratiske linie og politik i fagbevægelsen, hvilket blev mødt med kraftigt bifald i forsamlingen, men taget meget unådigt op af de lokale højresocialdemokrater. Dette viste sig senere i Socialdemokratiets lokale partiblad, hvor de betegnede Holger Foss' tale som et spark til Socialdemokratiet, og som begrundelse for at foreslå at bryde traditionen med enhedsdemonstrationer 1. maj 1980 gav, at »vi ønsker ikke at være aktøren i et dårligt teaterstykke«.[58]

Men også i SF og DKP blev der imidlertid udtalt stor skepsis efter 1. maj arrangementet i 79. I DKP's lokale blad, Folkets Kamp, stillede man åbent spørgsmålet, »Rinder timeglasset for enhedsdemonstrationer i FO?«[59] Man mente, at man igennem årenes løb siden 1974 havde set forskellige splittelsesforsøg fra venstregrupperinger og højresocialdemokrater, og sagde direkte, at i modsætning til socialdemokrater og SF'ere, var kommunisterne de eneste, der havde været loyale over for enheden. Konkret kritiserede man arrangementet i 79 for at være dårligt forberedt, idet der intet blev gjort for at trække fagforeningerne og arbejdspladserne med ind i tilrettelægningen. Man sagde direkte, at man ikke oftere ville stå model til det, som man bevidst opfattede som sabotage fra FO's højresocialdemokrater. Derfor opfordrede man alle

progressive kræfter i Nr. Sundby og Aalborg til at samles og udforme et klart defineret grundlag for næste års 1. maj arrangement.

3. Tredie socialdemokratiske offensiv over for venstrefløjen

Efter den første vellykkede aktion mod venstrefløjen ved valget til forretningsudvalget på repræsentantskabsmødet i efteråret 77, skete der i 1978 en vældig organisatorisk oprustning fra socialdemokraternes side i fagbevægelsen i Aalborg, idet man oprettede socialdemokratiske klubber i forskellige fagforeninger, først i HK, siden i Metal og endelig i snedker-tømrernes fagforening.[60]

Da fællesorganisationen imidlertid kom til at stå som en af SV-regeringens skarpeste kritikere, blev den igen udsat for pres fra den socialdemokratiske ledelse for at aflive samarbejdet med venstrefløjen. I foråret 1979 var statsminister Anker Jørgensen igen i Aalborg, denne gang for at tale om SV-regeringen og forsvare dette utraditionelle samarbejde over for fagbevægelsens kritik. Han holdt en tale på kunstmuseet og kom i forbifarten også igen ind på fællesorganisationens samarbejde med venstrefløjen til 1. maj: »Nå ja, det er jo heroppe, der er fællesforetagender i fagbevægelsen med kommunister og SF'ere. Det må i få gjort noget ved«. Det er Richard Larsen, tidligere sekretær for kommunalarbejdernes fagforening i Aalborg, redaktør af »Kommunalarbejderen« og socialdemokrat, der skildrer dette i sin lille velskrevne og utraditionelle bog om politik og fagbevægelse i Aalborg: »Befal du dine veje«.[61] Han mener, at med dette vink fra statsministeren, var grunden lagt til afslutningen på enhedsarbejdet i fællesorganisationen i Aalborg.

Aktionen mod venstrefløjen blev videreført ved repræsentantskabsmødet i efteråret 1979. Som tidligere år indkaldte det socialdemokratiske faglige sekretariat til møde for at opstille kandidater til valget af FU-medlemmer, og her blev det indskærpet, at man skulle forsøge at få Kaj Aardestrup (som var partiløs efter at have meldt sig ud af SF) ud af FU, fordi han ikke var socialdemokrat. Ifølge Richard Larsen var argumentationen således: »Jeg synes, det er tåbeligt, at han (KAa) alene på grund af sin dygtighed skal sidde i det udvalg. Han skal også være medlem af vort parti. De siger, han er partiløs, men så må han komme til os«. På repræsentantskabsmødet holdt partidiciplinen, Kaj Aardestrup røg ud af FU og blev erstattet af HK's formand Svend E. Lang, og socialdemokraterne fik også valgt deres øvrige kandidater. Ved samme møde blev der også stemt om, man skulle genindføre et fælles 1. maj møde efter forslag fra Byggefagenes Samvirke. Det blev knebent nedstemt med 123 stemmer imod og 122 for.[62]

Et andet tegn på, at presset fra den socialdemokratiske top på fællesorganisationen langsomt gav resultat, kunne ses ved folketingsudvalget i 1979, hvor

fællesorganisationen nu rykkede annoncer ind i dagbladene, hvor man sagde: »Danmark skal ikke regeres udenom fagbevægelsen«[63], og dermed undgik at anbefale at stemme på et af de tre arbejderpartier, som man havde gjort ved de tre forudgående folketingsvalg i 1973, 75 og 77.

Socialdemokraternes bestræbelser for at holde venstrefløjen ude af fællesorganisationerne var også baggrunden for, at LO-kongressen i efteråret 1979 vedtog en lovændring, hvorefter alle organisationer, der ikke er medlem af LO, blev udelukket af fællesorganisationerne.[64] Det betød ikke kun, at alle arbejderpartier blev udelukket, men også, at f.eks. sømændene og BUPL, der enkelte steder var med i fællesorganisationerne, var udelukket, fordi de ikke var medlemmer af LO. At man ved dette træk også formelt kom til at ramme den gamle organisatoriske forbindelse mellem Socialdemokratiet og fællesorganisationerne blev vurderet som mindre betydningsfuldt, fordi man regnede med at kunne opnå en lokal faglig-politisk koordinering ad anden vej.

1. maj 1980 kom symbolsk til at markere et brud med en 6-årig tradition, idet fællesorganisationenen arrangerede et møde med Anker Jørgensen som eneste taler i Aalborg-hallen, mens SID's fællesledelse og Byggefagenes Samvirke genoplivede traditionen fra 1972-73 ved at lave en 1. maj demonstration med talere fra alle arbejderpartier, denne gang også indkluderet VS (Preben Mortensen (SF), Harry Osborn (DKP), Svend Mortensen (SD) og Anders Stig Møller (VS)).

Efter 1980 ophørte det samarbejdsmønster, man havde set i 1970'erne. Det lykkedes dog ikke socialdemokraterne at holde fællesorganisationens ledelse helt fri for ikke-socialdemokrater, idet Erling Christensen både blev genvalgt på repræsentantskabsmøderne i 1980 og i 1982, og oppositionen var også repræsenteret via formandsposten for Byggefagenes Samvirke (Arne Dahl Olsen SID, Nr. Sundby, DKP'er). Det betød bl.a. at kommunisterne på trods af det højresocialdemokratiske pres bestræbte sig på at fortsætte et vist enhedsarbejde (nu byggende på to partier), hvilket viste sig ved 1. maj 1982 og 1983.[65]

V. Nogle afsluttende forklarende bemærkninger

Den partipolitiske konkurrence om magt og indflydelse i fællesorganisationen i Aalborg er nu beskrevet i tre perioder i 1970'erne. Tilbage står at forsøge at fremdrage nogle forklarende faktorer for enhedspolitikkens etablering (den afvigende adfærd i forhold til den landsmæssige tendens) og sammenbrud.

I den første periode frem til 1973, hvor man tydelig kunne konstatere en partipolitisering og en vis forskydning af magtforholdene i fællesorganisationen som en konsekvens af de mere etablerede venstrefløjspartiers (SF og DKP) fremmarch og en socialdemokratisk svækkelse, afspejlede udviklingen i

kom og vær med

1 maj

1. maj 1976: for solidaritet i arbejderbevægelsen!

PROGRAM

LØRDAG 1. MAJ 1976

Kl. 14,00 starter demonstrationen fra Gammel Torv, Aalborg.

Med musik og sangkor i spidsen til Nordjyllands Kunstmuseum, hvor 1. maj talerne holdes af:

FINN THORGRIMSSON
miljøkonsulent i LO (S)

HOLGER FOSS
formand for Bryggeriarb. (SF)

OLE SANDEN
landsformand for LLO (DKP)

Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg arrangerer atter i år en stor, tværpolitisk arbejderdemonstration på den internationale arbejderdag. Vi opfordrer alle Fællesorganisationens medlemmer til at deltage i den planlagte enhedsdemonstration..!

ARBEJDERNES FÆLLESORGANISATION AALBORG

Fællesorganisationens valgplakat ved folketingsvalget 15. februar 1977.

Aalborg blot en generel landsmæssig tendens især foranlediget af en intern socialdemokratisk organisatorisk og faglig svækkelse og EF-debattens lammelse af den socialdemokratiske arbejderbevægelse.[66]

1973-valget var et chock for Socialdemokratiet. Udover de nye partiers eksplosive vækst (Fremskridspartiet og Centrumdemokraterne), var DKP's tilbagekomst på den parlamentariske scene overraskende for de fleste og kom til at udgøre en trussel for socialdemokraterne i fagbevægelsen.[67] 1974 blev derfor præget af en stærk socialdemokratisk modoffensiv overfor venstrefløjen, samtidig med at man opbyggede et nyt fagligt apparat. DKP'erne søgte som led i deres antimonopolistiske strategi at få skabt en aktionsenhed mellem kommunister og socialdemokrater i fagbevægelsen. Heroverfor udviklede toppen i fagbevægelsen og Socialdemokratiet en taktik, hvor man gennem deltagelse i nogle fælles faglige aktiviteter og manifestationer med kommunisterne forsøgte at »afsløre« deres hensigter og drive hetz mod dem (Hopesagen og demonstrationen den 26. november 1974 mod Hartling-regeringen).

Hvor Socialdemokratiets deltagelse i den brede protestbølge under Hartling-regeringen fra toppens side var rent taktisk bestemt, var den i brede kredse i den socialdemokratiske arbejderbevægelse mere end det, og det specielt i Aalborg. Her kom Hope-sagen uden tvivl til at spille en afgørende rolle, idet dens forløb demonstrerede nødvendigheden og nytten af at samarbejde på tværs af de traditionellle partipolitiske kløfter, og lagde grunden for en fortsættelse af dette samarbejde.

I DKP's ledelse lagde man i midten af 70'erne afgørende vægt på det partipolitiske arbejde i fællesorganisationen i Aalborg og fremholdt det ved flere lejligheder som nærmest et forbillede for, hvorledes enhedspolitikken kunne og skulle føres. Dette skete ikke mindst over for andre dele af DKP, specielt nogle DKP-dominerede fagforeninger i København, hvor man havde opgivet at ændre fællesorganisationen indefra, at betragte den som en væsentlig arbejdsmark og platform og derfor meldte sig ud, hvilket blev skarpt fordømt af DKP's faglige sekretariat.

På landsplan kunne man allerede fra 1975 rigtig begynde at se resultaterne af den socialdemokratiske offensiv overfor venstrefløjen (venstrefløjen var blevet smidt ud af FO i København og deres fremmarch var standset i dele af fagbevægelsen), mens resultaterne udeblev i Aalborg, hvor enhedslinien blev fortsat.

Fra midten af 70'erne synes det socialdemokratiske partiapparat imidlertid i højere grad at have forsøgt at dirigere de lokale partiforeninger og fællesorganisationernes handlinger f.eks. ved 1. maj arrangementer.[68]

Aflivningen af det fra toppen af den socialdemokratiske arbejderbevægelse irriterende og afvigende samarbejdsmønster i Aalborg skal ses i sammenhæng med den socialdemokratiske arbejderbevægelses generelle situation i slutnin-

gen af 70'erne. På den ene side fremkaldte den socialdemokratiske mindretalsregerings indgåelse af en række økonomiske kriseforlig med nogle af de borgerlige partier, kulminerende med dannelsen af SV-regeringen i 78 kraftige spændinger mellem Socialdemokratiet og fagbevægelsen, der åbnede nye muligheder for at antaste de socialdemokratiske magtpositioner i fagbevægelsen og forsøg på at frigøre fagbevægelsen fra den socialdemokratiske dominans fra venstrefløjspartiernes side. På den anden side førte netop disse indre konflikter i den socialdemokratiske arbejderbevægelse samtidig til en forstærket socialdemokratisk offensiv mod venstrefløjen i fagbevægelsen og bestræbelser på et intensiveret samarbejde mellem Socialdemokratiet og fagbevægelsen både på centralt hold og især omkring fællesorganisationerne.

Med disse betragtninger er udviklingen i Aalborg blevet sat ind i en landsmæssig ramme. Hvilke lokale faktorer gjorde, at man i Aalborg en tid kunne modstå den landsmæssige hovedtendens, og at linien til sidst brød sammen?

Når man skal forklare, hvorfor en tværpolitisk enhedspolitik lod sig realisere i Aalborg i midten af 70'erne i modsætning til alle andre store byer er én lokal faktor allerede fremhævet flere gange, nemlig Hope-sagens betydning. Derudover må enhedspolitikken ses i et meget længere historisk perspektiv, idet man i arbejderbevægelsen i Aalborg har en vis lokalhistorisk tradition for et enhedsarbejde i arbejderbevægelsen uanset holdningerne i toppen af fagbevægelsen og arbejderpartierne.

Man så det kraftfuldt manifesteret under besættelsen i augustoprøret 1943, hvor det som det eneste sted i landet i en større by lykkedes at etablere en enhedsfront mellem socialdemokrater og kommunister i fagbevægelsen, ved at en stærk fagopposition inden for arbejdsmændenes rækker gik sammen med fællesorganisationen i en generalstrejke vendt mod tyskerne på tværs af det socialdemokratiske apparats ønsker.[69]

Dette mønster med at stå sammen på tværs af partiforskelle i krisesituationer gentog sig i foråret 1956, da den socialdemokratiske regering greb ind i overenskomstforhandlingerne og ophøjede et fremsat mæglingsforslag til lov. Da afholdt man 3 store strejkemøder i Aalborg, hvor bl.a. Knud Jespersen (daværende formand for Lager og Pak i Aalborg og senere formand for DKP), fællestillidsmanden på værftet, Gustav Kristensen og formanden for fællesorganisationen, Kvist Nielsen talte. [70]

Grunden til 70'ernes enhedsarbejde blev imidlertid lagt i slutningen af 60'erne, igennem en række møder og studiekredse, »Ide og Hverdag« med repræsentation fra de tre arbejderpartier og arrangeret af AOF i Aalborg. Det startede i vinteren 1967 efter det første arbejderflertals etabering (mellem SD og SF i 1966-67) med en debat mellem SF's daværende folketingsmand i Nordjylland, Chr. Madsen og NY-Tids redaktør, Harry Rasmussen om, hvad der skilte mellem de tre arbejderpartier. Det blev fulgt op af oplysningssekretær Svend Erik Mortensen i AOF, der arrangerede en række store møder

(med ca. 300 deltagere) i Aalborg-hallen, hvor en repræsentant fra hver af de tre arbejderpartier på skift kom med et principielt oplæg om et emne, og siden blev udspurgt af repræsentanter fra de andre arbejderpartier og salen. Ifølge flere udsagn var disse møder med til at bane vejen for en større lokal forståelse mellem arbejderpartierne.[71]

Udover disse historiske traditioner har det sikkert været af helt afgørende betydning for samarbejdets etablering, at venstrefløjen har stået forholdsvis stærkt i den aalborgensiske fagbevægelse, specielt blandt arbejdsmændene, i byggefagene og på værftet, hvilket har betydet, at socialdemokraterne har haft svært ved at undslå sig et samarbejde, med mindre man ville isolere sig fra store dele af fagbevægelsen. Selv om venstrefløjen i fagbevægelsen i Aalborg i alt overvejende grad består af kommunister, var det antageligt af betydning for enhedsarbejdets etablering først i 70'erne, at SF havde en i forhold til andre steder relativt stærk faglig position, hvilket betød, at SF'erne kunne stå som en slags formidlere af samarbejdet. Endelig har det også været af betydning, at der har været en række faglige socialdemokrater, der har støttet en enhedspolitik, ikke blot af taktiske grunde.

Hvorfor brød samarbejdet så sammen i slutningen af 70'erne? Udover de i beskrivelsen allerede nævnte faktorer, det stigende pres fra fagbevægelsens og Socialdemokratiets top, den voksende utilfredshed blandt nogle socialdemokratiske fagforeninger (Metal og HK), og bruddet med SF som parti i enheden indenfor fællesorganisationen, skyldtes sammenbruddet også samarbejdets begrænsede karakter både hvad angår form og indhold.

Beskrivelsen har vist, at der bag samarbejdets tilsyneladende harmoniske overflade foregik en politisk magtkamp især mellem socialdemokrater og kommunister. Ved festlige lejligheder, som ved fællesorganisationens 90 års jubilæum, i 1976 holdt hverken Sigurd Kristensen eller Niels Klitgaard sig tilbage for at prise samarbejdet i næsten lyriske toner, hvor interessemodsætningerne og konflikterne blev gemt hen. Sigurd Kristensen dristede sig endda til at sige, at uden samarbejdet ville »organisationen være en død sild«, »skåret ned til kun at være en juletræsforening«.[72]

Selv om man klart kan se en stærk aktivitetsudvidelse i enhedens første år båret frem af enkelte venstrefløjsfolk (specielt Klitgaard og Dahl), var samarbejdet begrænset,og med tiden blev det indskrænket. Det blev et begrænset partiegoistisk samarbejde, hvor man distancerede sig fra andre strømninger (VS og fagoppositionelle initiativer), og man fik endda ikke givet samarbejdet mellem de tre arbejderpartier en fremadrettet dynamisk form, hvor man fortsatte den lokale dialog, der var indledt i slutningen af 60'erne. Hvor var AOF henne i den sammenhæng? Var man når det kom til stykket ikke interesseret i en dialog?

I min beskrivelse har jeg især fået kortlagt et lille hjørne af den socialdemokratiske fraktionspolitiks langsomme underminering af enheden, fordi det kil-

demæssigt har kunne lade sig gøre. Det skal imidlertid ikke skjules, (uden at det på samme måde kan dokumenteres),at kommunisterne uden tvivl har udført et betydelig mere effektivt fraktionsarbejde med mere partidisciplin for at maksimere deres indflydelse i fællesorgaisationen. I adskillige situationer kan der således spores en klar tendens fra DKP'ernes side til at monopolisere oppositionen mod socialdemokraterne eller markere sig særskilt som parti ved de fælles arrangementer og forsøge at drage partiegoistiske fordele (f.eks. ved Hope-Computer-sagen, 1. maj 75, valgene til FU, jubilæumsinterviewet i Land og Folk i 76 og modstanden mod at inddrage VS).

Baggrunden for de to SF repræsentanters fremtrædende position var ikke noget velorganiseret partifraktionsarbejde som for DKP'ernes vedkommende, men skyldtes antageligt deres mere almindelige faglige anseelse. Kontakten mellem dem og SF's partiafdeling og specielt dettes faglige udvalg var meget svag i begyndelsen og forsvandt fra midten af 1970'erne i takt med den interne partkonflikts udvikling specielt omkring Henning Phillipsens person.

Enheden i Fællesorganisationen i Aalborg udviklede sig aldrig rigtig til at blive en ægte pluralistisk konkurrence og dialog med et bredt samarbejde mellem de forskellige strømninger i arbejderbevægelsen, men var mere udtryk for en midlertidig taktisk magtbalance mellem forskellige arbejderpartier, fordi to af partierne i samarbejdet, nemlig DKP og Socialdemokratiet grundlæggende er bureaukratiske, hegemonistiske (stræbende efter eneherredømme) arbejderpartier (omend af forskellig type), der hovedsagelig ser samarbejde som et middel for opnåelsen af deres egentlige mål, at blive det altdominerende parti i arbejderbevægelsen, og ikke så meget ser det som et demokratisk-socialistisk mål i sig selv.

At der blandt alle de tre gamle arbejderpartiers medlemmer har været adskillige, der har haft større forventninger og håb til samarbejdet, er der ingen tvivl om. Disse håb er foreløbig blevet kvalt af den partiegoistiske organisationslogik, der findes udviklet i alle arbejderpartier, men er mest udbredt i DKP og Socialdemokratiet.

Noter

1. Kildematerialet for denne artikel består for perioden frem til 1975 især af Fællesorganisationen forhandlingsprotokol 1969-75 (A); som findes på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.
   Her findes for denne periode desuden en del usorterede arkivalier (9 kasser), der rækker helt frem til 1977 og består af beretninger, regnskaber, forskellige former for korrespondance samt enkelte avisudklip, som også er blevet benyttet.(B)
   Artiklen kan derudover ses som et lokalt case-study af den partipolitiske konkurrence mellem arbejderpartierne, som jeg har behandlet mere bredt og for hele landet i min bog: Arbejderpartiernes faglige politik i 1970'erne. Aalborg Universitetsforlag 1981.
2. En nærmere karakteristik af forholdet mellem Socialdemokratiet og fagbevægelsen i Danmark og oppositionens rolle i dansk fagbevægelses historie gives i min bogs første kapitel p.

3-22. Her gives endvidere en nøjere beskrivelse af den forståelse af politiske partier, som kortfattet præsenteres her (se kapitel II p. 23-39).

3. En mere bred landsmæssig beskrivelse af kampen om fællesorganisationerne. Ibid. p. 90-92.
4. Fællesbestyrelsesmøde 26.11.69 (A).
5. Se interview med Robert Høfler: »Danmark bliver et museum for socialisme« SR-nyt. Udgivet af Studenterrådet ved AUC. 5. årg. nr. 7. 1978.
6. Fællelsbestyrelsesmøde 30.11.71 (A) samt Love for Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg. Vedtaget på repræsentantskabsmødet den 30. november 1971 §2, 3, 4 og 6. (B)
7. Fællesbestyrelsesmøde 27.5.69. (A)
8. Se fødselsdagsportrættet af Holger Larsen i anledning af hans 60 års-dag i Land og Folk 28.8.80. Holger Larsen opnåede som en af de få socialdemokrater at blive ekskluderet af partiet først i 60'erne, fordi han plejede omgang med faglige kammerater, der var kommunister, og fordi han meldte sig ind i Landsforeningen til Samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen.
9. Fællesbestyrelsesmøde 2.6.71. (A)
10. Se Folkets Kamp. Udgivet af DKP i Aalborg, nr. 4. april 1971.
11. Se Aktuelt, Land og Folk og Aalborg Stiftstidende 2.5.72.
12. FU-møde 7.11 og Repræsentantskabsmødet 28.11.72. (A)
13. FU-møder 6.6.72 (historisk udvalg), 9.12.72. (ekstraordinært møde om miljøproblemer på DAC og ØD-udvalg), 6.2.73. (universitetsudvalg) og 27.2.73 (om mødeformer). (A)
14. FU-møde 6.3., ekstraordinært FU-møde 7.3. og tillidsmandsmøde 19.3.73. (A)
15. Fællesbestyrelsemøde 27.5.69 (500 kr.) og FU-møde 19.1.73 (5000 kr.). (A)
16. FU-møde 6.3.73. (A)
17. Aktuelt og Aalborg Stiftstidende 2.5.73.
18. Se Hope-sagen. En dokumentation af samtlige faser i retssagen. Ved Phillip Ingerslev. Fremad 1974. og Aktuelt 7.8. og 8.8.73
19. Repræsentantskabsmødet 20.11.75 (A) og Aalborg Stiftstidende 22.11.73.
20. Vedrørende FO's rolle i Hope-sagen se FU-møderne 7.1., 5.2. og 4.3.74. (A). En lidt bredere beskrivelse af Hope-sagens effekter findes i Arbejderpartiernes faglige politik p. 133-36. Begivenhedsforløbet beskrives i Aalborg Stiftstidende 12.2.74, Aktuelt 12. og 13.2.74 og i Land og Folk 12. og 13.2.74.
21. Den socialdemokratiske offensiv er beskrevet i Arbejderpartiernes faglige politik...p. 122-24 og 141-42.
22. FU-møder 4.3.74. (A) og Beretning for Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg 1973/74. (B).
23. Brev fra Arbejdernes Fællesorganisation i Aalborg til LO 7.8.74. (B).
24. Aalborg Stiftstidende 2.5.74.
25. FU-møder 13.5. (ekstraordinært) og 16.5. samt tillidsmandsmøde 27.5.74 (A). Se ellers Aalborg Stiftstidende 15.5.74.
26. Referat af Socialdemokratiets faglige sekretariats møde med faglige og politiske tillidsmænd i Aalborg 15.8.74. (B).
27. Socialdemokratiet i Aalborg. 3. kvartal 1974. Indkaldelsen af socialdemokratisk organiserede fagforeningsfolk til mødet med Anker Jørgensen (14.10) skete i brev af 10.10.74 på FO's brevpapir. (B).
28. Protestdemonstrationen er nærmere beskrevet i Arbejderpartiernes faglige politik. p. 136-

38. Og situationen i Aalborg, FU-møde 8.11.74 (A) samt Aalborg Stiftstidende 27.11.74.

29. Aalborg Stiftstidende 26.11.74 (Holger Larsen væltet) FU-møde 16.12.74 (bevilling) Repræsentantskabsmøde 16.12.74 (A) SD's bevilling fremgår af regnskabet 1.10.74 - 30.9.75. Den var helt præcist på 9958 kr. (B).

30. FU-møder 11.2. 4.3. og 8.4.75 (A). Brev fra Kjeld Arne Sørensen til Grethe Schøn 1.4.75. (B) Aalborg Stiftstidende 2.5.75.

31. Folkets Kamp. April 1975.

32. Socialdemokratiet i Aalborg. 3. kvartal og 4. kvartal 1975.

33. Referat af bestyrelsesmøde i SF, Aalborg 25.2.75. Forhandlingsprotokol for SF, Aalborg 1972-82.

34. FU-møde 11.2.75 (arbejdsløshedsudvalg). (A) Beretning for FO 1975/76 (miløudvalg). (B).

35. Tillidsmandsmøde 8.3.75. (A)

36. Aalborg Stiftstidende 2.5.76 og 2.5.77.

37. Vendsyssel Tidende 28.4.76.

38. Ekstraordinært FU-møde 17.8.76. FO's protestudtalelse 20.8.76. (B)

39. Tillidsmandsmøde 5.1.77.(B)

40. FO-regnskab 1.10.75-30.9.76. (B)

41. LO, Kongresprotokeol 1975 p. 85-95, og FO's beretning 1975/76. (B)

42. FU-møde 20.4.71. (A)

43. LO-bladet nr. 5. 1979.

44. FU-møde 4.3.75 (Uniprint-støtte afvist) 15.4.75 (hastemøde om strejken på Skandinavisk Tobaksvirksomhed). (A)

45. Brev fra FO 30.8.76. (B) FO støttede konflikten med en annonce i Aalborg Stiftstidende og afholdelsen af en solidaritetsaften i Aalborg-hallen 2.9.76.

46. FO-beretning 1976/77. (B)

47. FO-brev 18.11.76 underskrevet af Sigurd Kristensen og John Frandsen. (B) Endvidere Aalborg Stiftstidende 26.11.76.

48. Det faglige sekretariat i Aalborg 25.11.77. (B).

49. Socialdemokratiet i Aalborg. Januar kvartal 1978.

50. Om repræsentantskabsmødet, Aalborg Stiftstidende 7.12.77 og Solidaritet. Et arbejdspladsblad. Udgivet af VS, Aalborg. Januar 1979. Om LLO se Arbejderpartiernes faglige politik. p. 228-29.

51. Aalborg Stiftstidende 2.5.78.

52. Se Folkesocialisten. Udgivet af SF, Aalborg, nr. 1.nov. 77, nr. 2. nov. 77, nr. 4. januar 78 og nr. 5. februar 78.

53. Folkets Kamp. Marts 1978.

54. Aalborg Stiftstidende 31.8., 5.9. og 4.10.78. Samt Solidaritet, Aalborg nr. 6. September 1978.

55. Aalborg Stiftstidende 6.12.78.

56. Aalborg Stiftstidende 25.3. og 29.3.79. Samt Solidaritet, Aalborg 2. årg. nr. 2. Marts-april 1979.

57. Aalborg Stiftstidende 2.5.79 samt Folkesocialisten, Aalborg nr. 13. April 1979.

58. Socialdemokratiet i Aalborg. April kvartal 1980.

59. Folkets Kamp. Juni-juli 1979.

60. Socialdemokratiet i Aalborg. April kvartal 78 (HK), Juli kvartal 78 (Metal) og Januar kvartal 79 (Snedker-tømrerne).
61. Richard Larsen: Befal du dine veje. Politik og fagbevægelse. Ivan Eriksens novelleforlag. Godthåb 1982. p. 11.
62. Ibid. p. 28 og 37 samt Aalborg Stiftstidende 6.11.79.
63. Aktuelt 22.10.79.
64. Se Arbejderpartiernes faglige politik. p. 228.
65. Aalborg Stiftstidende 2.5.80 og løbeseddel fra VS, SF og SFU om 1. maj, hvori forholdet til FO forklares nærmere. I 1981 fortsatte mønstret fra 1980 dog denne gang uden VS som deltager (Se Solidaritet, Aalborg, maj 1981). I 1982 så man derimod en delvis tilbagevenden til en vis enhedspolitik, idet DKP'erne deltog i FO-arrangementet, men ikke som partirepræsentanter og ved siden af dette, blev der lavet en socialistisk enhedsdemonstration arrangeret af SF, VS og SFU, hvilket gentog sig i 1983. Aalborg Stiftstidende den 2.5. 1982 og 1983. Vedrørende repræsentantskabsmøderne i 1980 og 1982 se Aalborg Stiftstidende den 27.11.80 og 10.11. og 3.12.82.
66. For perioden 1968-73 se Arbejderpartiernes faglige politik. p. 43-115.
67. For perioden 1973-75 Ibid. p. 119-59.
68. For perioden 1975-79 Ibid. p. 163-261.
69. Se Hans Kirchhoff: Augustoprøret 1943 Bd. II. Gyldendal 1979. p. 129 og 149-52
70. Se Interview med Robert Høfler i SR-nyt, op.cit. og Aalborg Stiftstidende 16.4.56.
71. NY-Tid 18.1., 12.2., 2.3. og 12.3.67. Samt Land of Folk 10.11.4. 1976, der bringer et interview med Niels Klitgaard og Sigurd Kristensen i anledning af Arbejdernes Fællesorganisations 90 års jubilæum i Aalborg.
72. Ibid.

Summary

Very close co-operation between the trade union movement and the Social Democratic Party has always been a characteristic feature of the Danish labour movement. However, in the 1970ies an increasing, clearly discernible party-politization of industrial conflicts took place; this was a consequence of the fact that the three left-wing political parties, the SF »The Socialist People's Party«, the DKP »The Communist Party« and the VS »The Left-Wing Socialist Party«, came to play a more important role in the trade union movement. Faced with this, the Soc. Dem. Party tried to uphold its »monopoly« on the trade union movement.

»Joint Trade Union Councils« are associations of local trade unions set up for promoting common trade union and political interests, and traditionally these organizations have worked in close co-operation with local Soc. Dem. Party branches.

As a result of the fact that trade union activities were given higher priority in the »Joint Trade Union Councils« in the 1970ies, these organizations became fora of political struggle and competition between the labour parties.

In the mid-1970ies patterns of co-operation and conflict between the three older labour parties (the Soc. Dem., the SF and the DKP), however, took on a somewhat different form in the provincial town of Aalborg from what was the case in Copenhagen and other provincial towns: In Aalborg, the Joint Trade Union Council saw a great deal of unity work between the three labour parties which was rather unusual compared to the general, national trend (joint 1st of May meetings, protest demonstrations, and appeals to vote for one of the three labour parties at general elections).

There were several factors behind the establishment of a unity policy in the Joint Trade Union Council in Aalborg in the early 1970ies. Firstly, Aalborg has a long local tradition of maintaining unity in the labour movement. Furthermore, the left has always been strong in the Aalborg trade union movement, which means that it has always been difficult for social democrats to excuse themselves from co-operating. Finally, an industrial conflict (the Hope-Computer case) together with Soc. Dem. trade union opposition to the EEC were of importance in the establishment of unity.

In the period 1969 to 1973 the left gained an increasing influence in the Joint Trade Union Council in connection with the election of some communists and people's socialists to the executive committee of the Joint Trade Union Council together with an extension of the activities of the organization. Co-operation proper as expressed in a number of unconventional initiatives, such as the arrangement of a unified demonstration on the 1st of May was only realized in the period 1974 to 1977, the golden age of unity policy. However, soc. dem.s soon took the offensive against the left, which led to a slow undermining of this policy.

The unity policy collapsed in the late 1970ies because the Joint Trade Union Council of Aalborg was exposed to increasing pressure from the LO (the Danish T.U.C.) and the Soc. Dem. Party top to dissolve the co-operation. In addition to this, dissatisfaction grew in some Soc. Dem. dominated trade unions, and a break with the SF took place, one reason being that locally the SF initiated co-operation with segments of the remaining left wing (i.e. the VS) and internal disagreement arose in the SF.

However, to this must be added that the co-operation was of a limited nature both as to form and content. The unity endeavour was more an expression of a temporary tactical balance of power between different labour parties (especially the Soc. Dem. Party and the DKP) than a genuine pluralistic competition and dialogue between the differing trends in the labour movement.